

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izvemši nedelj
in praznikov.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po
pošti: Din 20.—, inozemstvo Din 30.—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO:
SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 13.
TELEFON ŠTEV. 552.

Rekopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka
za odgovor.

Račun pri poštne ček, uradu štev. 13.633.

V službi nizkega in tihosti.

Na letnem obnem zboru velike stanovske organizacije britanskih žurnalistov (Institute of Journalists) v Cambridge-u, je imel predsednik organizacije, kakor posnemamo po »Arbeiter Zeitung« veliki govor, v katerem je opozarjal na nevarnosti, ki nastanejo iz stremljenja po osvojenju velikih časniškarskih trustov. Med drugim je izjavil:

Veliki finančnik stopa vedno bolj na mesto izdajatelja in založnika, ki ni videl v časopisu v prvi vrsti sredstvo, da zasluži mnogo denarja, temveč sredstvo, da mišljenje svojih sodržavljancev po najboljši moči in z največjo vestnostjo čim uspešneje zastopa. Če se prodajajo na borzi delnice časopisov z milijonskim dobičkom, potem postane položaj za samostojne časopise sila težaven. In če se trguje s časopisnimi delnicami ko z industrijskimi papirji, potem mora slediti temu, da se riziko prelaga na javnost in da pridejo prodajalci do velikih dobičkov. Tedaj pa je tudi neizogibno, da bodo časopisi služili nizkim instinktom in slabemu javnemu okusu, mesto da bi skušali okus dvigniti in javnost opozarjati na resne stvari.

S skrbjo ga navdaja, je nadaljeval predsednik, ko vidi, kako stari časopisi prehajajo pod kontrolo in kako se jih vodi le iz čistih trgovskih interesov in kako niso merodajni za pisavo ljudje, ki o nacionalnih vprašanjih mnogo in nesebično mislijo. Ali more kdo tajiti, da gre ves razvoj za tem, kako bi postalo časopisje vedno bolj materialistično? Danes se presoja celo poročila samo po tem, če so dovolj zanimiva za »dober šlager«, da o člankih sploh ne govorim. Z drugimi besedami se pravi to, da se poročila presoja le po njih trgovski vrednosti, kako se v javnosti prodajo.

Časopis seveda mora imeti zasigurno finančno podlago, dolžnost časniškarjev pa je, da se v uredništvu vladi denarja splošne smernice lista in to svojo pravilno. Založnik ima pravico, da določi, ko izvršuje s tem, da si izbere glavnega urednika. Toda v okviru teh smernic in v soglasju s svojim štabom mora imeti glavni urednik polno svobodo.

Če je danes časopisje izgubilo mnogo na veljavi in če izgublja še naprej, potem je v prvi vrsti vzrok v tem, ker je javnost izgubila vero v iskrenost časopisja in v njegov idealizem. Bralec ne more več črpati iz lista svojih nazorov, kakor hitro zasluži, da ne piše list zaradi splošno nacionalnih interesov, temveč iz mnogo bolj ozkih.

Komercializacija tiska zato ni samo nevarnost za časniškarje, temveč tudi za narod. Imamo danes časopise, za katere je javnost prepričana, da njih nazori ne odgovarjajo pisateljem člankov, temveč lastnikom, ali bolje rečeno gospodarjem sindikata, ki ima v posesti delnice časopisa, torej ljudem, katerim absolutno ne gre za vsebino časopisa, temveč katerih edina skrb so dividende ali drug egoističen ožir.

Koncem svojega govora je predsednik naglašal, da nima nihče tako visokega javnega poslanstva ko novinar. Od novinarjev in kakovosti njih dela je odvisen pravi napredek naroda. Oni so vzgojitelji, profesorji in privatni docenti na univerzi naroda. Dočim uče univerze tisoče, uče novinarji milijone. Stiri petine britanskega naroda ni dobilo potem, ko so s 14 letom zapustili šolo, nobenega drugega pouka, ko tega, ki so ga črpali iz časopisov.

Ne more se naše novinarstvo primerjati z britanskim, toda besede predsednika britanskih novinarjev veljajo tudi za nas. Tudi pri nas se skuša uveljaviti

Veliki govor St. Radića na zasedanju Zveze narodov.

NJEGOVO STALIŠČE ZMAGALO KLJUB UGOVOROM NANSENA.

Zeneva, 19. sept. Včeraj je imel v peti komisiji St. Radić velik govor in to o armenskih beguncih. Za rešitev tega vprašanja se mora predvsem vedeti situacija, ki vlada v Armeniji. Armenija je del kavkaške federacije, ki je v tesni zvezi s sovjetsko Rusijo. Armenija je bila velika pozornica nečloveških pokoljev. Vedno je bila deljena med Turčijo in Rusijo in vsaka intervencija Evrope je imela za posledico nove in še večje pokolje. Vprašanje je le, ali je armenski narod zmožen, da živi in se sam upravlja. Na žalost se mora ugotoviti, da se armenska elita nahaja raztresena povsod, razen v Armeniji. Brez prizadevanja sovjetske vlade Armenija ne more ničesar storiti.

Armenijo je uničila emigracija. To je nesreča za emigrante in za zemljo, v katero se izselijo. Armenija se nahaja v oblasti sovjetske Rusije. Čiherin sam je dejal ob neki priliki, da bo izgnal dr. Nansena, ki da je špijon v korist antante.

St. Radić je dejal dalje, da angleška kolonizacija zavisi od ekonomskih pogojev. Mesto kolonizacije je potrebna civilizacija. Kdor govori o armenski vladi, mora pri tem misliti na sovjete.

Armenije ne bo rešil niti dr. Nansen niti Zveza narodov, marveč rešitev mora priti od Armencev samih. Da dvignemo kak narod, je treba vedeti, ali je ta narod sposoben za obrt, ali za obde-

lovanje zemlje. Poleg tega moramo poznati njegovo individualnost. Na žalost je Armenija vsled dolgotrajnih nemirov popolnoma izmučena in uničena. Tak narod je težko rešiti. Vprašanje armenskih emigrantov se ne more rešiti teoretično, marveč praktično. S samo humanitarnimi občutki se prav nič ne pomaga Armeniji. Poznati moramo lokalno situacijo in politični položaj. Armenije tudi ne bodo rešili dr. Nansen in njegovi sedelavci.

Zveza narodov mora porabiti ves svoj vpliv in svojo moč, da bo njena politika glede Armenije uspešna. Je to delikatna politika, ki pa zahteva obenem tudi krepko roko.

Predsednik komisije konstatira, da se more razpravljati samo o tehničnih vprašanjih. Zato opomni St. Radića, ker je pričel politično debato. G. Radić odgovarja, da mora poznati tudi politično stran, kdor hoče razpravljati o tehničnih vprašanjih. Predsednik prosi člane komisije, da se omejijo le na tehnično stran.

Nato je obširno govoril dr. Nansen, ki je zahteval nacionalno armensko državo. Isto je zahtevala tudi v imenu Anglije ga. Atholl. Radićev govor je vzbudil mnogo pozornosti. Odobraval so ga zlasti Francozi in Japonci, ki so napeto poslušali Radića; dr. Nansen pa se je jezil. Zmagalo je stališče St. Radića, ki se je zahvalil francoskim kolegom za pomoč.

Veliko ameriško posojilo Jugoslaviji.

Beograd, 19. sept. V vladnih krogih se dela na tem, da se sklene večje posojilo v inozemstvu za ureditev raznih državnih potreb. Govori se, da bo to posojilo dosegalo vsoto 200 milijonov dolarjev. S tem v zvezi bosta dr. Stojadinović in St. Radić odpotovala v Ameriko, da tam z nekaterimi politikmi izvedeta propagando za to posojilo. Stojadinović naj bi sondiral teren pri finančnikih, St. Radić pa pri politikih in naših izseljencih. Računa se, da bo tudi naša interparlamentarna delegacija v to svr-

ho dobro izkoristila svoje bivanje v Washingtonu.

Dunaj, 19. sept. Tukaj se širijo vesti o velikem kontraktualnem posojilu v Ameriki. Kombinacije o višini posojila se gibljejo med 100 in 500 milijoni dolarjev. Po informacijah bi imel odpotovati v Ameriko tudi St. Radić, ki naj s svojim ugledom sklene investicijsko posojilo, kar so že sedaj ameriški finančni krogi zelo simpatično sprejeli. Z njim bo odpotovala v Ameriko tudi visoka oseba, ki aktivno sodeluje v politiki.

IZPREMEMBE SE BODO VNDARLE PRIČELE.

Beograd, 19. sept. Pred odhodom St. Radića v Ameriko se bo rešilo vprašanje njegovega vstopa v vlado kot podpredsednika vlade. V zvezi s tem bodo sledile tudi gotove spremembe na visokih mestih. Pričakuje se, da bodo imenovani neki novi državni podtajniki.

SESTANEK ST. RADIĆA Z DUCOM.

Zeneva, 19. sept. St. Radić je včeraj popoldne konferiral z rumunskim zunanjim ministrom Ducom. Konferenci je sledil razgovor z Albertom Thomasom.

JUGOSLAVIJA IN GRŠKA.

Bukarešta, 19. sept. »Universul« pri naša razgovor z dr. Ninčevićem in Rendisem. Odobravajoč predlog o arbitraži je Rendis izjavil, da je grška vlada predložila načrt arbitražnega dogovora in da je Grška pripravljena urediti vse potreb-

komercializacijo novinarstva, tudi pri nas se zaradi naklade služi nizkim instinktom in tudi pri nas je le za premnoge časopise važnejši privatni ali strankarski interes od vsenarodnega.

In tudi pri nas teh izvodkov ni mogoče odpraviti brez sodelovanja vse javnosti in zlasti inteligence.
Pa se ta zaveda te svoje dolžnosti?

Tri mislen sprejem kraljeve dvojice v Čin gori.

Beograd, 19. sept. Nj. Vel. kralj in kraljica sta včeraj ob 6. uri 30 min. zjutraj zapustila Bečane in potovala v Čakov, kjer ju je pričakoval armijski komandant general Smiljanić s štabom. Po raportu in običajnih pozdravih so odšli proti reki Lim. Kraljevska dvojica je bila povsod burno pozdravljena. Okoli poldne je prišla kraljevska dvojica s spremstvom v Berano. Prebivalstvo jima je priredilo veličasten sprejem. Jezdci so obkrožili avto in z zastavo na čelu korakali v mesto. Mesto je bilo okrašeno in polno zastav. Gostom je bil prirejen obred v šoli. Kralj se je sestal z dobrovoljci iz leta 1875. Stari borci so bili nadvse radostni in klicali: »Živio osvoboditelj Kosova!« Dalje se je kralj razgovarjal z invalidi in omladino. Pri sprejemu so bili zelo številno zastopani tudi muslimani. Po obedu je kralj posetil mapišir »Gjurgjevi stubovi«. Veliki del poti je šel kralj peš. Nj. Vel. kralj je daroval siromakom 40.000 Din in 5000 dinarjev za dovršitev sodne zgradbe. — Okoli 13. ure je prispela kraljevska dvojica v Podgorico, kjer je bila nadvse prisrčno sprejeta.

VELIKE PRIPRAVE ZA KRALJEV SPREJEM NA SUŠAKU.

Sušak, 19. sept. Tukaj se vršijo velike priprave za sprejem kraljevske dvojice. Ustanovil se je poseben odbor. Mestni načelnik Kucić je odpotoval v Beograd, da intervenira pri merodajnih krogih. Pravtako se mudi v Beogradu v posebni misiji splitski župan Tartaglia.

Sušak, 19. sept. Včeraj je prispel na Sušak minister pošte dr. Šuperina, da pregleda urade svojega resora.

CICERINOV PRIHOD V VARŠAVO ODGOĐEN.

Varšava, 19. sept. Poset Čiherina, ki bi moral slediti 20. t. m., je radi bolezni odgođen za nekoliko dni. Poljski gospodarski krogi so mnenja, da bo poset Čiherina povzročil rusko-poljska pogajanja za trgovinsko pogodbo, od katere se nadejajo Poljaki velikih koristi zlasti za razvoj tekstilne industrije.

PORAZ ABDELKRIMA NEIZBEŽEN.

Fez, 19. sept. Francoske čete, ki so izvršile napad na Rifane, se nahajajo v odličnem stanju. Topniški napad je gotovo uničil vse sprednje sovražne vrste, radi česar se je moral Abd-el-Krim umakniti. Francoske čete so pričele sovražnika preganjati. Vse kaže na to, da bodo po pripravljenih operacijah francoskih izgubili Rifani ves pogum. Zadnje vesti so zelo ugodne in z vso gotovostjo se računa, da bodo Francozi kmalu uničili sovražne pozicije.

ŠTRAJK DELAVCEV V ZAVIDOVIĆU.

Sarajevo, 19. sept. V Zavidoviću so pričeli štrajkati delavci v podjetju Eisler in Ortlieb. Delavci so pozvali inspekcijo dela, naj intervenira. Za to sta določena po en delegat inspekcije in en delegat delavske zbornice, ki bosta intervenirala v sporu med delavci in delodajalci.

SARAJEVSKA SKUPŠČINA HSS.

Sarajevo, 19. sept. Sinoči se je vršila skupščina HSS, na kateri je bil izvoljen odbor organizacije, ki se je včeraj ustanovila. V odboru se nahajajo samo oni, ki so pri volitvah kandidirali na kandidatni listi HSS, dalje čuvarji skrinjic in člani glavnega odbora.

PRAVNIKI NA GROBU NEZNANEGA JUNAKA.

Beograd, 19. sept. Včeraj popoldne so posetili grob Neznane junaka na Avali odposlanci pravniškega kongresa iz Zagreba: dr. Polić, dr. Verona in dr. Politeo; iz Ljubljane: dr. Majaron, dr. Lapajne in dr. Lovrenčič in iz Beograda Rusimir Janković. Govoril je dr. Polić, ki se je zahvalil neznanim vojakom, ki so s svojimi žrtvami omogočili ujedinjenje in sestanek pravnikov cele države v Beogradu. Delegati so položili venec.

STANARINA ZA DRŽ. USLUŽBENCE.

Beograd, 19. sept. Finančni minister je izdal naredbo, da se nakaže polna stanarina vsem državnim uslužbencem in upokojencem, ki so svobodne profesije ali pa kontraktualno uslužbeni.

KONGRES RADIOAMATERJEV V ZAGREBU.

Zagreb, 19. sept. Danes dop. ob 10. se vrši kongres radioamaterjev v Zagrebu.

† Dr. Josip Serbec.

Slovenski narod žaluje nad gomilo moža, ki je igral v zgodovini njegovega preroda in ob stvaritvi njegove integralne nacionalnosti važno vlogo. Delovanje dr. Serbecevega sega v ono novo dobo narodnega prebujenja, ko je koščena roka avstrijskega absolutizma trdo tlačala k tlom vsak najmanjši nacionalni pokret avstrijskih nenemških narodov in ko so bili na drugi strani redko sejani možje, ki so v svojem idealizmu tvegali svojo eksistenco za življenje naroda. Med njimi je bil dr. Josip Serbec, tedaj mladi in edini slovenski odvetnik v Celju.

Dr. Serbec je bil, kakor njegovi sobojevniki Kočevar, kasneje Miha Vošnjak, dr. Dečko, dovolj realen, da je spoznal, da narodovega obstoja ni reševati s cenenimi frazami in s križavostjo, zlasti ne na vročih tleh štajerskih. Ekspanzivnosti štajerskih Nemcev, podpiranih od vesoljnega germanstva, je bilo treba nasproti postaviti realne vrednote, ako se je hotelo odoleti silnemu navalu. Te vrednote so bile na gospodarskem in na kulturnem polju. Z vso ljubeznijo in z vso njemu lastno žilavostjo se je dr. Serbec lotil gospodarskega dela s pomočjo zadružništva. Cvetloča Celjska posojilnica, njena posestrima Južnoštajerska hranilnica poleg mnogobrojnih posojilnic na deželi so viden plod tega smotranejšega dela. Gospodarsko osvoboditi slovenskega človeka za one čase ni bil samo važen socialni problem, marveč problem vse nacionalne politike. Gospodarski osvoboditvi je morala nujno slediti politična osamosvojitve. Sporedno s tem delom je korakal živahen razmah na prosvetnem polju. Čital-

nice, bralna društva, Sokol, pevska društva — vse je bilo v narodni službi, a povsod srečavaš Serbecevo ime na prvem mestu. Dr. Serbec je imel zavest, da je ustvarjal in vzgajal, imel pa tudi zadoščenje, da je lahko gledal na bogate plodove v brazde domače zemlje vrženega semena. Cele generacije politikov, kulturnih delavcev, narodnih gospodarjev so bile v šoli Serbecevi.

Neverjetno energična je bila njegova borba za pravico slovenskega jezika na sodiških in drugih oblastvih v osemdesetih letih minulega stoletja. Kratili bi njegove zasluge, ako ne bi konstatirali, da je mnogo pripomogel, ko je prišlo do znane jezikovne naredbe ministra dr. Pražaka iz l. 1882 za območje graškega višjega dež. sodišča.

Globoko pravno znanje, široka izobrazba, živahna borbenost, bogate življenjske izkušnje so ga usposabljale za politika, za odvetnika narodovega. V deželnem zboru štajerskem — za državni zbor ni kandidiral — je bil velika potenca ter opetovano izbran za namestnika deželnemu glavarju.

Podrobnosti tega na zasluženju za svoj narod bogatega življenja prepuščamo zgodovinarju našega naroda. Morda doživimo zadovoljstvo, da jih kdaj razberemo iz spominov, ki jih je kakor nam znano v poslednjem času pisal pokojnik. Za danes bodi ugotovljeno, da je imel narod slovenski v dr. Josipu Serbecu prominentnega bojovnika in delavca, značajnega moža, pa moža poštenjaka, ki mu je za življenja po pravici izkazoval svoje spoštovanje, ki mu pa po njegovi smrti hrani globoko svojo hvaležnost.

Tatar-bunarski proces.

Apel francoskih pisateljev na kulturni svet.

Tristo najuglednejših francoskih pisateljev je izdalo na kulturni svet sledeči apel:

Poučeni smo, da pride 386 kmetov in kmetic, obdolženih, da so se v septembru lanskega leta udeležili vstaje na jugu Besarabije, pred vojno sodišče v Kišinevu. Če ne bi bilo ničesar drugega ko veliko število obtožencev, bi že bila naša pažnja upravičena. Toda zadnje vesti, ki smo jih prejeli, so izpremenile našo radovednost v strahovito skrb.

Ali je res mogoče, da ni teh 386 obtožencev nič drugega ko daritveno jagnje za vstajo, ki je bila uprizorjena ravno od onih, ki upravljajo danes Besarabijo v imenu Rumunije?

Ali naj bo v resnici res, kar je izjavil poslanec M. Jacobescu s tribune rumunskega parlamenta, da je bilo 13 obtožencev brez vsake sodne preiskave umorjenih?

Ali je res mogoče, da se ne dopušča obtožencev obnevanje z njihovimi zagovorniki in da ni nobenemu tu ali inozemskemu časnikiarju dovoljeno, da stopi na tla Besarabije? Ali je v resnici res, da so bili rumunski časnikiarji prisiljeni obrniti se na svojo stanovsko organizacijo, da je protestirala proti temu posilstvu njihovih pravic?

Ali je res mogoče, da je bil nadporočnik Morarescu, ki je obtožen, da je izvršil več ko 13 političnih umorov, izpuščen na svobodo, ne da bi se proti njemu uvedlo kakršnokoli postopanje?

Kar vemo iz vesti, ki so bile v večini listov objavljene lanskega oktobra, je, da je bila vstaja, ki se je pričela v Nikolajevni, provocirana od krajevnih žandarjev, ki so ob belem dnevu in sredi trga ustrelili kmeta, ki je prišel na sejm, da proda svoje pridelke in ki jih ni hotel darovati žandarjem.

Mi vemo nadalje, da je vsled splošnega in pravičnega ogorčenja, ki je nastalo vsled tega umora med na trgu zbranimi kmeti, bila vsa vasa Nikolajevna in pet drugih vasi od artillerije obkrožena in zravnana z zemljo, da je v trgu Tatar-Bunar, ki je bil istočasno na več mestih podžgan, 78 hiš pogorelo do tal, 89 kmetov bilo na trgu pred cerkvijo ubitih in drugih 200 postreljenih po ulicah.

Ravno tako vemo iz triumfalnih novic po časopisih, da je v par dneh padlo 2000 kmetov kot žrtev nasilnih odredb in da je bil

ves okraj v velikosti šestdesetih kvadratnih kilometrov spremenjen v pokopališče.

Ali ta grozodejstva še ne zadostujejo? Ali je potrebno, da bo mučenih še 386 mož, žen in otrok? Ali je res absolutno potrebno, da se postopa s temi nedolžnimi političnimi aretiranci, kakor s prostakiimi zločinci in da se jih izroča v roke vojaške justice, ki izreka svoje razsodbe le po čustvu sovraštva?

Globoko vznemirjeni in bolesto pretrpeli od teh dejstev se obračamo na rumunska oblastva s temi zahtevami:

1. Vseh 386 žrtev nasilja je takoj oprostiti.
2. Civilna justica naj stopi na mesto vojaške, da pridejo obtoženci v kontakt s svojimi zagovorniki.

3. Proces naj se ne vrši za zidovi jejnišnice, da morejo rumunski in tuji časnikiarji svobodno prisostvovati razpravi.

4. Pravi krivci, to so načelniki civilne in vojaške uprave v Besarabiji, naj se pokličejo na odgovornost za tragične dogodke lanskega leta.

Se nečemo za nobeno ceno verjeti, da potrebuje demokratična Velika Rumunija za svojo varnost takih odredb, da je življenje vsakega državljanca dnevno ogroženo in da bi obsedno stanje in posilstvo vseh svoboščin moglo trajno vzdržati.

Pa čeprav je podpisalo ta oklic 300 najuglednejših francoskih pisateljev, se vendar nadaljuje proces in sicer pred vojaškim sodiščem in z mučenjem obtožencev.

Proces v Kišinevu.

S prezirom vseh protestov civiliziranega sveta se vrši tatarbunarski proces na prostem. Bosi in v razcapanih oblekah, bolni in bedni gledajo nesrečne žrtve s topim pogledom na zlate oblikve svojih sodnikov. Zagovorniki so pripuščeni, toda v akte smejo pogledati le med odmori. Devet mesecev ječe in mučenja je čisto strlo obtožence.

Nekemu časnikiarju se je posrečilo v trenutku nepaznosti čuvajev približati se glavnemu obtožencu. Ko je ta videl, da govori s časnikiarjem, mu je dejal:

»Nobene besede ne bom dejal o vstaji in o preganjanju, ki smo ga po vstaji pretrpeli. Govoril bom le o stvareh, ki so se dogodile, ko se je že vse pomirilo. Muke in trpinčenje, ki sem jih tu doživel, presegajo vse, kar si človek more predstaviti. Vsled teh muk je v mojem oddelku umrlo pet ob-

tožencev, ki jih ni bilo mogoče vnesti v listo »pogrešanih«, ker so bili že pet mesecev v ječi. Tu njih imena: Matej Tapčenko, Ivan Gerencen, Efiien Gitan, Nikolaj Budulevscu (ki se je obesil, da se reši muk) in tiki pred procesom je umrl v neznošnih mukah Dumitru Cinga. Kljub procesu se z nami strahovito postopa. Še vedno se nas pretepa! Jed je nevjzita celo za nas, ki gotovo nismo razvajeni. Preje sploh nismo smeli na svobodo. Še vedno se nas sili na težko delo.

Toda vse to ni nič proti grozodejstvom po vstaji. Naše hiše so bile razdejane, vse naše imetje od županov ugrabljeno. Po moji aretaciji v občini Cismea so žandarji moji ženo Marijo Ivanovno tako dolgo posiljevali, da je umrla. V vasi Belcir se je udalo 120 kmetov žandarmerijskemu poročniku, ki je dal svojo častno besedo, da se ne bo nikomur ničesar zgodilo. Ko pa so se udali, je bilo 107 kmetov navezanih eden na drugega, vseh 107 pretepenih in nato ustreljenih. Vse to je bilo tako nečloveško, da so nekateri vojaki odrekli pokorščino.

Župnik v Tatarbunaru je najprej obljubil ženam, da bo interveniral, če mu prinesejo denar. Ko so žene to storile, je vse nagnal iz hiše. Kmetico Antonijo Andrejevno so prignali na žandarmerijsko postajo. Tu so jo vsi žandarji po vrsti posilili. Potem so pozvali mimoidoče v hišo in jih prisilili, da so storiili isto. Ta kmetica leži še danes bolna v jejnišnici. Razven nas 386 kmetov je še več ko 300 drugih kmetov aretiranih v Cetatea Alba in Tlugini. Med zasliševanjem so bile skoraj vse žene obtožencev in tudi njih mladoletne hčerke v naši navzočnosti od žandarjev posiljene.

Tako postopa bojarska vlada Bratianua. Ni čuda, da se vedno bolj prikazuje v Besarabijo boljševiska zvezda. Na sklenjeno rumunski bojarski zvezzi s Cankovom, Mussolinijem in Horthyjem, če se poslužujejo takega barbarizma. Mala antanta jih pri takih razmerah ne more in noče obvarovati pred boljševiski.

=====

Danes koncert v salonu restavracije na glav. kolodvoru.

Igra prvovrstni salonski orkester železničarske godbe. Začetek ob 8. uri zvečer, Vstop prost! Odprto vsak dan do ene ure ponoči.

=====

Politične vesti.

— »Slovenec« odgovor glede Trboveljske jemljemo z zadovoljstvom na znanje, ker nam v tej stvari ne gre za to, da imamo prav, temveč da se neha protinardno postopanje Trboveljske. Upamo pa, da ne bo ostalo samo pri obljabi in zatrdanju, temveč da bo »Slovenec« tudi z dejanji dokazal, da ni »Narodni Dnevnik« v boju s Trboveljsko osamljen.

— Jezuiti pri »Jutru«. Ker je posl. Pucelj dosegel, da je bil premeščen nadzornik Schell in da je bila popravljena prof. Mlakerju storjena krivica, piše »Jutro«, da so lahko klerikalci zadovoljni, ker gospodje okoli »Kmetijskega lista« skrbje za njih pristaše. Ta jezuitizem »Jutra« je vreden za beležbe. Dejstvo je, da je klerikalcem najbolj pomagal tisti, ki je ljudi po nedolžnem preganjal, ker je pravni čut v našem narodu še zdrav in stokrat vzvišen nad samostojno demokratično politično moralo. In dalje je jasno, da je dolžnost vsakega poštenjaka, da preganjancem pomaga. Zato čast posl. Pucelju, da se je zavzel za prof. Mlakerja, pa čeprav je pristaša SLS. »Jutro« se seveda do take morale ne more povzpeti, zato pa tudi pobira njegova stranka po tleh svoje kosti. In naj samo uganjajo gospodje tak jezuitizem, bodo še temeljiteje treščeni ob tla!

— »Slovenskemu Narodu« priporočamo, da pridno čita naše uvodnike, bo imel vsaj čez pol leta snov za svoje uvodnike.

— St. Radić je govoril na banketu novinarjev Male antante ter med drugim dejal

sledeče: »Treba zidati, z negativno kritiko pa se to nikdar ne doseže. Delal sem proti monarhistični državi, ker smo se Hrvti 70 let borili proti Madžarski in se navadili, da smo bili proti državi. To je razumljivo, toda to se mora za vedno nehati. Na čelu Srbije so ljudje, ki imajo zelo veliko političnih izkušenj in ki so zelo navdani s konstruktivno ljubeznijo do države, toda oddaljili so se malo od naroda. Zaradi tega sem jih v svoji negativni kritiki napadal, pozabljal, da predstavljajo državo in da se socialne ureditve ne more doseči izven države. Mi Hrvti smo govorili o pravici, o pacifizmu, o ženskih pravicah, Srbi pa so govorili o državi. Bila sta to dva izraza, istovetna v bistvu, toda različna po imenu in izhajajoča iz istega demokratičnega ideala. Naš spoznanje ni vezan z vrvicami, temveč z vrvjo, bolečinami, vezami in narodnim znojem. Mi Hrvti in Srbi predstavljamo edino pravo seljaško aristokracijo, ki temelji na tradicijah dela, časti, čiste ljubezni, nepepnešane z erotiko in čisto proste v svobodi varietetnih separejev. Seljaška ljubezen je prava plemenitost. Delavci so revolucionarji, mala buržuazija je brez duše, jaz pa delam kakor dela seljaški narod, za svoje otroke. Čehi niso aristokrati, ker so industrializirani, toda Rumuni in Slovani so. G. Ninčić dela z menoj v polni in ganljivi iskrenosti. Skoraj bo seljaška aristokracija stvorila tudi novo diplomacijo. Jaz sem bil neumen, toda neumnost ima svoje meje, pa tudi Srbi in Hrvti niso bili modri ter se pripravili zaradi malenkosti. Sedaj smo dosegli diven, božanstven sporazum, ki ga pričenjajo Čehi umevati. Čez pet let bomo imeli podonavsko Evropo, seljaško-aristokratsko, ki bo vzorec za ostalo Evropo. To bo čisto nova oblika in v njej bo prevladovala duša in instinkt solidarnosti in bo prav tako oddaljena od stare Evrope ko od boljševisma.«

— Cankov in St. Radić. Cankov je dvakrat govoril z dr. Ninčićem in nato tudi s St. Radićem. Samo nastop Cankova in človek ve, kako je z njegovo vlado. Ves obkoljen od detektivov, ki so oboroženi s samokresni in bombami. G. Cankov ve, da se mora bati masčevanja. Ko sta se sestala Radić in Cankov, je dejal St. Radić: Dobro je, da želi vsa bolgarski narod zblizanje z nami. Cankov je nato nekaj prav tiho odgovoril. Novinarji tega niso slišali. St. Radić pa je dejal nato, da je to, kar je dejal Cankov, vredno sto vrec cekinov.

— Zborovanje nemške socialne demokratične stranke se vrši te dni v Heidelbergu. Obisk je zelo dober in tudi potek zborovanja dokazuje, da vlada v stranki enotnost. Med drugim se je razpravljalo tudi o stališču stranke do vlade. Poudarjalo se je, da je sedaj stališče stranke drugačno, kakor pa je bilo pred vojno. Sedaj vlada v Nemčiji demokratično parlamentarno načelo in če pride stranka do večine, potem mora tudi prevzeti vlado. Zaradi tega se ne sme zahtevati stvari, ki jih stranka ne bi mogla izvesti, kadar bi bila sama na vladi. Zaradi tega socialna demokracija tudi odklanja vsak demagogičen predlog. Zelo važna je bila tudi razprava o zaščitni carini. Naglašalo se je, da ni stranka za čisto prosto trgovino, temveč misli, da je treba znati visoke zaščitne tarife. Stranka hoče, da se doseže evropski gospodarski sporazum, da pride do soglasja med raznimi gospodarskimi panogami. Sedanje akcije za znižanje cen smatra stranka samo kot stremljenje znižati delavske plače. Gospodarsko politiko dr. Lutherja je kongres ostro obsodil. Kongres bo zaključen koncem tega tedna.

— Program češkoslovaških narodno-demokratičnih disidentov. Novo ustanovljena stranka narodnega dela, ki obstoja pretežno iz disidentov Kramarjeve stranke, je te dni objavila svoje programatične izjave. V celoti gre za obtožbo proti vladajočemu koalicijskemu sistemu. Koalicijske stranke so ponizale poslance v gole številke, v roko, ki naj glasuje v zbornici, kar pomenja propast parlamentarizma. Nameravana volilna reforma naj bi moglošnim strankam olajšala volitve. Politika koalicijskih strank se ni ustavila niti pred umetnostjo. Narodna stranka dela ni nič drugega kakor organizacija javnega mnenja, politične središče, ki pa mora biti nacionalno. Nacionalizem pa ne bo agresiven, marveč bo skušal ustvariti med ljudmi, ki so dobre volje, strpljivo ozračje. Oklic so podpisali med drugim pisatelj Čapek, univerzitetni profesor Kalab, pisatelj Šramek in bivši minister Prohaska.

— Praski tisk o Avstriji. O vprašanju gospodarske sanacije Avstrije, v kolikor je bila predmet ženevskih razprav, piše oficijozna »Prager Presse« sledeče: Vprašanja, ki so jih sprožili avstrijski zastopniki, so bila sprejeta v vseh krogih Zveze narodov zelo resno, in med zainteresiranimi državami ni bilo niti ene, ki bi jih prezrla. To velja tudi za Češkoslovaško, ki je sodelovala v vseh fazah finančne sanacije Avstrije. Češkoslovaška, katere industrija se nahaja v slični situaciji kot avstrijska, se pa natančno zavzela dejstva, da ne more problem biti rešen izolirano in da je treba vpoštevati tudi stališče velikih držav, ki so interesirane na trgovinski politiki srednje Evrope. Češkoslovaška je torej zagovornica temeljitega in izčrpnega študija vseh vprašanj, ki jih vsebuje izvedeniški poročilo od strani zainteresiranih držav. Le tako je mogoče priti do praktične in učinkovite rešitve. »Narodni Listy« pripominjajo, da je treba iskati povod za odklonilno stališče Zveze narodov v vprašanju prednostnih carin v poročilu izvedenec. Če trpi Avstrija samo na takih gospodarskih bihah, kakor ostale nasledstvene države, je logično, da jih tudi lahko sama odpravi. Češkoslovaška ne jadicuje pred vsem svetom, marveč dela in pridobiva odjemalcev na normalen način. »Venkov« piše, da je z zblizanjem med antanto in Nemčijo zgubilo vprašanje priključitve k Nemčiji svoj akuten značaj in da bo Avstrija prisiljena, opustiti vlogo koketiranja in pričeti z realnim delom.

Mrcvarstvo.

Prav tako po nemškem se piše venomer: »vprašanje staviti« = »eine (die) Frage stellen«; »prisego položiti« = »einen (den) Eid ablegen«; »izpit položiti« = »eine (die) Prüfung ablegen«.

Da se tako ne sme pisati, je vsakomur jasno, ki mu je mar slovenskega jezika. Pogledjmo samo: »vprašanje staviti«. Tako izražanje je že zato nepravilno, ker je »staviti« nedovršen glagol. »Kakšno vprašanje ti je stavil?« vpraša kdo. I, koliko časa ga je pa stavil? Ne glede na to, da je »staviti« prav isto kakor »graditi«, je »vprašanje staviti« že radi tega napačno rečeno, ker se mora rabiti za »stellen« dovršni glagol, torej kvečjemu »postaviti« ali »nastaviti«, kakor se tudi uganka zastavi. Pravilno se tudi pravi: »vprašanje dati«, kar je tudi logično, ker se vprašuje po slovensko: »Kakšno vprašanje si dobil?«, ne pa: »Kakšno vprašanje ti je bilo stavljeno?«

O »položiti« prisego ali pa izpit se je že dosti pisalo in bi te stvari ne omenjal, ko bi se večinoma ne bila samo grajala, ne da bi se obenem tudi svetovalo, kako se to lahko boljše reče. »Prisego položiti« (einen Eid ablegen) se glasi kratkoma »priseci«, česar Nemec z »Eid« ne more reči. Če pa že mora biti to po nemškem zgledu izraženo z dvema izrazoma, tedaj je edino na mestu notranji akuzativ, torej »prisego priseci«. In prav zdj se mi, da ima Babnikova pravna terminologija tudi ta izraz.

Beseda »izpit« za nemško »Prüfung« smo prevzeli iz srbohrvaščine. Če je bilo to po-

trebno, ne vem. V tistih časih, ko se je to zgodilo, je bilo to »nobel«. Po mojem so izrazi: skušnja ali izkušnja, preskušnja ali preizkušnja dosti boljši. Še zdaj vem, kako smo se smejali, ko smo prvič slišali: »izpitana babica«, mi, ki smo bili vajeni pravkar omenjenih izrazov. Mimogrede omenim, da se je prav tako zdelo silno »nobel«, če se je pisalo »povestnica« mesto »zgodovina«, »vzduh« mesto »zrak«. Tudi beseda »težava« je postala nerabna, temveč se pravi sedaj »težkoča«. Tudi ta beseda je nastala v istih časih. Natanko še pomnim, kako prepri so oili: ali je prav »težkoča« ali »težkota«. »Težava« je bila pa obsojena na smrt!

Torej »izpit položiti«! Kdor je kdaj kak izpit »položil«, ve, da je stvar vseeno nekoliko težja, nego na primer »klobuk položiti«. Kajti treba ga je »napraviti«. Izpit napraviti pa je prav tako težko, kakor klobuk napraviti, ako človek ne zna.

Ako se takih izrazov držijo znanstveniki, bodi jim, ni pa treba, da se rabijo v navadnem govoru ali celo v leposlovju. Treba je pomisliti, kdaj je tako izražanje nastalo in da se vsaka razvada težko izkorenini. Saj še poštenega nemško-slovenskega slovarja ni bilo takrat, kakor ga še danes nimamo. Poleg tega so imeli Slovenci v šolah nemško vzgojo. Koj v osnovni šoli so jim vbijali v glavo blaženo nemščino, ki jim je takoj prešla v kri in meso, da se jim je vsak izraz, ki ni bil dobesedno preveden iz nemščine, zdel nepravilen in netočen. Poleg tega pa je bila slovenščina ne samo zastopljena ali odrivana, temveč tudi zaničevana in pozabljena.

Nikakor pa ni potreba, da mi to navlako sedaj, ko smo osamosvojeni, držimo. Vrzimo jo proč. Saj ni potreba misliti, da bo slovenščina jutri ali pojutrišnjem izginila in da pride na njeno mesto srbohrvaščina. Tudi ni treba fantazirati o kaki jugoslovanski in mešati v slovenske stavke izraze naših bratov, ki v navadnem govoru ali v časopisju tudi ne poznajo češkega jezika, kakor ga mi ne. Toda dočim imamo mi vsaj nekoliko toliko enoten pravopis, ga oni nimajo, dasi se močno prizadevajo, da ga dobe. Kdaj se jim to posreči, se ne ve, kajti pravopisne tradicije so pri njih prestele.

Nekdo mi je omenil, da je čiščenje slovenščine v teh časih nepotrebno. In moč je literat. Zdi se mi, da je njegovo mnenje med literati precej osamljeno. Gotovo so pa vsi, ki slovenščino ljubijo in znajo zoper tako mnenje.

Lehko je res, da je tako prizadevanje brez uspeha pri nekaterih ljudeh, v splošnem pa ne. Znano je sicer iz zgodovine razvoja jezikov, da imajo na nje vpliv razni momenti, med temi tudi kulturno višje razviti narodi in njih govorniki. Vendar pa se o taki zmešnjavi jezikov, kakor je bila takrat, ko so zidali babilonski stolp, govori v zgodovini samo enkrat. Drugič bi se lahko o tem govorilo pri nas, ako kdo vzame v roke ne samo politične časnike, temveč tudi leposlovne stvari. Prvim ni že tako zameriti, drugim pa prav gotovo. Včasih naleti človek na take kolobocije, da se povesti o babilonskem stolpu posmehuje. In vendar pri nas niti stanovjskih hiš ne zidajo, kaj šele babilonski stolp. (Dalje.)

K poglavju o cionizmu.

Maribor, 18. septembra.

Pred par dnevi je prinesel »Narodni Dnevnik« članek o cionizmu, v katerem zahteva avtor uvrstitve naših židov med narodne manjšine. Ker se je to poglavje že načelo, dovolite g. urednik, da dodam še par zanimivih konstatacij, ki vsaj širši javnosti niso znane.

Res je sicer, da v Sloveniji, v kolikor je njeno današnje ozemlje pripadalo kronovinu bivše avstrijske polovice Habsburške države, nimamo avtohtonega židovstva, imamo pa ga v Prekmurju in končno v Medijmurju, ki spada danes vsaj politično-administrativno k Mariborski oblasti; torej drugi samoupravni polovici Slovenije. Na tem ozemlju se nahaja tudi najbolj židovsko mesto naše države — Čakovce.

Čakovce ima krog 7000 prebivalcev in med temi je do 50% židov. Vsi trgovci, industrijanci, hotelirji, kavarnarji, gostilničarji in obrtniki, razen par izjem, so židje. Mnogo čakovskih židov se pa peča tudi z drugimi prostimi poklici. Tu je torej dana najlepša prilika za študij židovstva in posebej še cionizma. Uloga, ki jo igrajo ti židje, je nad vse zanimiva. Pred pripojitvijo Medijmurja k naši državi so bili čakovski židje steber madžarskega nacionalizma in njegovih raznarodovalnih tendenc v Medijmurju. Medsebojno so obsevali izključno madžarsko in precej tudi še nemško in tudi s strankami so v svojih trgovinah, delavnica, uradih itd. le prav neradi in samo v skrajnem slučaju govorili hrvatsko. Isto je bilo v slovenskem Prekmurju. Ker so živeli pod Madžari posebne ugodnosti, so tudi le neradi videli, da se je to ozemlje pridelo naši državi. Še dolgo po zasedbi so gojili nado, da se meja še spremeni. Le ščasoma in neradi so se vdali in preokrenili svojo taktiko.

Cez noč so postali čakovski židje — hrvatski nacionalisti. Ne vsi, ker so nekateri še danes vdani staremu madžarskemu režimu, lahko pa rečemo, da vsaj velika večina. Ko se je ocepil Hrvatski Sokol od Jugoslovenskega Sokola, je vstopilo vanj toliko židov, da imajo danes večino. S tem, da so vstopili v vrste hrvatskih nacionalistov, pa niso sprejeli hrvatsčine, ampak govorijo še dalje madžarsko ali nemško in to tudi kadar nastopajo kot Sokoli! Enako so storili tudi njihovi bratje po ostalih krajih Medijmurja. Meni samemu se je dogodilo v nekem takojšnjem čisto hrvatskem kraju, da sem v tobakarni moral govoriti nemško ali madžarsko, ker hrvatsčine niso hoteli razumeti — dasi so dobili tobakarno kot — hrvatski nacionalisti!

Ko je bilo Medijmurje pridruženo Mariborski oblasti, so odposlali čakovski židje v Beograd deputacijo, ki je zahtevala v —

imeni hrvatske stvari — da se pridelitev razveljavi in priklupi Medijmurje Zagrebški oblasti. Na drugi strani so istočasno vrgli med ljudstvo laž, da bodo, če ostane Medijmurje pri Mariborski oblasti, odstranjeni vsi hrvatski uradniki in učitelji zamenjani s slovenskimi in da se bo tudi v šolah poučevalo slovensko. Vse to so storili pa samo radi tega, ker so vedeli da v Mariboru ne bodo živeli one zaslombe kakor bi jo v Zagrebu, kjer ima tamkajšnje židovstvo precejšen vpliv. Radičevci jih v tej akciji niso podprli — podprli so jih pa medijumski samostojni demokrati pod vodstvom znanega dr. Novaka. To je vplivalo na nekatere žide, posebno na veleizvoznika Vajdo, da so pri zadnjih volitvah postali samostojni demokrati in žrtvovali tudi nekaj tisočakov za volilni fond ter dali na razpolago svoje avtomobile za agitacijo.

Istočasno, ko so za Madžarsko in Jugoslavijo, Hrvatske Sokole in dr. Novakove demokrate, so pa tudi — cionisti. Čakovska cionistična organizacija je ena najmočnejših in najbolj organiziranih v državi. Posebno močan je osek Zveze cionistične omladine Jugoslavije, ki ima redne sestanke, predavanja in prireditve, na katerih se pa govori dosledno samo madžarsko ali nemško. Ta organizacija zbira tudi denar za obnovo Palestine in je Čakovce prispeval precej k zadnji 20.000.000 zbirki. Teh 20.000.000 Din je bilo že odposlanih iz naše države, zbira se pa še dalje in se baje pripravlja v kratkem druga, še večja pošiljatev.

20.000.000 Din ni malenkostna svota niti v postavljeni narodnega gospodarstva in pravo ogorčenje prime človeka, ko pomisli, da so to ogromno svoto izželi naši cionisti iz žaljavih rok našega ljudstva s slabim blagom in previsokimi cenami. Dočim ostaja narodni davek, ki ga plačujejo naši trgovci, industrijanci, obrtniki itd. doma, našim državljanom in korporacijam, gre židovski v milijonskih svotah preko meje v Palestino, ki nas Jugoslovane prav nič ne briga.

Navedel sem teh par podatkov, da pokažem, kakšno vlogo igrajo naši židje v javnem življenju in kakšen tudi za naše narodno gospodarstvo škodljiv razmah zavzema cionizem. To gibanje postaja vedno bolj aktualno in prav je, da se je načela tudi v javnosti razprava o tem vprašanju. Moje mnenje je, da je treba najprej javno razkinkati zahrbtno igro našega židovstva in prisiliti potem javnega mnenja tudi vse naše stranke brez izjeme, da bodo odklonile njegovo skrajno dvomljivo pomoč in se ne bodo več dale zlorabljati k zagovarjanju in ščititju nacionalnih cionističnih interesov.

—v. —b. —

Kaj delate z našim obmejnimi šolstvom.

Vsakega iskrenega državljana in ljubitelja naše domovine mora boleati srce, ako opazuje sedanje razmere na državni in jezikovni severni meji. Tako po matčevsko se ni še nikdar delalo na naši meji, kakor se dela sedaj že nekaj let sem. Toliko brezbrzičnosti naše javnosti in naših oblasti niso bili naši obmejni kraji še nikdar deležni, kakor se to godi zadnja leta. Vsak misleč človek se mora prijeti za glavo, ko gleda to početje in to malobrižnost merodajnih krogov. Saj je vendar vsaj toliko v državnem, kakor pa v interesu našega naroda, da bi se ta obmejni kaos, ki vlada sedaj, že vendar enkrat likvidiral in bi nastopilo normalno stanje.

Za danes se naj dotaknemo le našega obmejnega šolstva, ki se nahaja v skrajno desolantnem položaju in dela zelo dvomljivo čast naši upravi.

Pokojni dr. Verstovšek je bil po prevratu uredil naše obmejno šolstvo tako dobro, kakor ga je mogel urediti le mož, ki je natančno poznal naše obmejne kraje in potrebe in pa, ki je bil širokogruden in velikopotezen dovolj, da se ni zgubljal v malenkostnih paragrafi. Za njegovega časa so bile za sedene ob meji vse šole, pa čeprav so se morale z zaledju časno skriti. Mož je do brzo vedel, da je treba v prvi vrsti skrbeti za mejo, kjer so bile razmere najbolj obupne in

pa, ker je tuje pred očmi. Par let je bilo v tem oziru dobro. Potem pa je začelo iti navzdol od leta do leta in tako gre še sedaj in sicer vedno z večjo silo. Šole so se praznile vedno bolj, nastajal je vedno večji nered, in tako smo prijadrali do danes v naravnost obupen položaj.

Pa, da ne bi kdo mislil, da so vse to samo prazne besede, evo dokazov samo iz majhnega dela našega obmejnega ozemlja in sicer iz prevaljskega in marenberškega sreza.

V Prevaljah je devet razredov in poučuje samo 7 učnih oseb. Vse kaže, da bo v kratkem od teh 7 še ena odšla drugam. Na Remšniku je trirazrednica, a se na njej vica samo učiteljica. Vrata je enorazrednica tik ob železniški postaji, a je brez učitelja. Marenberg še danes nima upravitelja, ker je bilo »treba« prejšnjega voditelja iz političnih ozirov poslati drugam. V Ribnici na Pohorju: štirirazrednica, a delujejo samo 3 učne osebe, izmed katerih je še ena vpokojena.

Naj za danes zadostuje samo ti podatki iz severozahodnega kota. Skoro prav nič boljše ni tudi v ostalem pasu.

In vendar teče že tretji teden od začetka šolskega leta! Ali naše oblasti ne uvidijo, da s tem direktno upropaščajo naše obmejno šolstvo in ga izročajo našim sosedom v po-

Dr. R. A.:

Narodno blago iz rovske okolice.

Kraji med brdskim gradom, rojstnim domom Jankota Kersnika, in vasjo Rova, v katerih sta Jurčič in Kersnik na številnih izletih črpala snov za naš narodni roman »Rokovnjač«, so še danes bogata zakladnica pristne narodne govorice. Vesel in šegav rod stanuje ondi; v njegovih pesmih, reklih, pregovorih in prispodobah, smešnicah in pravljicah je še mnogo neizčrpanega in izvirnega narodnega blaga, ki naj ga priuščajo vrste obvarujejo pred pirkpe. Prispodobe, časih prav krepke, so posebno priljubljene. Kersnik jih je nanizal v izvrstno izvedenem 12. poglavju »Rokovnjačev«, ki ga je napisal že sam, med pogovor Blaža Mozola z voznikom Urhom in Telečnjakarjem v gostilni Hudmanove Jere na Rovih.

Naj dodam iz svoje zbirke še par novih. Prispodobe: Tako drže vkup, ko rak' v cajni. Vino mu tako malo diši, ko mačku česen. Tako je koža visela od rane, ko hlače na žeblju. Kdor zna, pa zna, kakor tisti, ki je s svedrom kravo drl.

Tako je nedolžen, kakor Lahov koš, ki je sedem let tatvino nosil. Tako hitro je delo opravil, kot da bi miš pomolzel.

Tako govori, kakor bi po vetru boval. Kakor stara brana: nič se ga ne prime. Hitro gre življenje naprej, kakor voda v dotoku.

fako se drži, kakor crknjen ščinkovec. Tako so ga pili, da so se glazi krivilili. Rekla: To je ena resnica, da je volk več ko lisica. Zakon je lepa igrača, spred je ovca, zad pa kača.

Tam se, dlaka brije, kjer je. Burkile se vedno ujamejo za krevljo. Tri reči manjka na svet: da bi za lena delal, za pijance plačeval in za bogatine umiral (nastala med svetovno vojno).

Ob svetem Jakob so fantje po dvakrat; sveta Marijeta povezuje dekleta.

Smešnice: Umrl je birt ter pride pred nebeška vrata, a tam ga niso marali, ker je na zemlji preveč ljudi goljufal, ko jim je med vino vode prilival. Zato gre pred pekel, pa tudi tam so dejali: Ti nisi naš mož, ker so ljudje ob tvojem vodenem vinu premalo grešili. Tedaj pa gre birt še enkrat pred nebeška vrata ter odpre vinotoč s pravo nepomešano rebuljico. Nebeškega ljudstva se je kar trlo in nastal je tak šunder, da ga je sveti Peter zaradi ljubega miru pustil v nebesa. Tako si zna vsak pravi birt povsod pomagati. (Rova.)

Kaznovana bahavost. Na travniku je kosil bogat kmet s svojo družino, nedaleč od njega pa reven kmet s svojim hlapcem. Kmet bogatin in njegova družina je južinala, revni kmet in njegov hlapec pa nista imela nič za želodec. Tedaj reče gospodar hlapcu: »Sediva vsaj na tla, da bo mislil najin sosed, da tudi midva jeva.« Rečeno storjeno. Po kosilu vsi vstanejo in gredo zopet na delo. Takrat pa zbije hlapec koso s kosiča ter dela kot bi kosil. Gospodar ga začuden vpraša, kaj počenja,

smeš ter jim dajejo močno agitatorično sredstvo v roke proti nam in naši državi? Ali je potem čudno, če se z vso gotovostjo širijo govornice, da se v kratkem vrši nova razmejitev ter da pripadejo vsi naši obmejni kraji Avstriji najmanj tja doli do Celja?!

Ako bi primanjkovalo učiteljstva, bi človek našel vsaj malce opravičila za tako čudno ravnanje z našim obmejnimi šolstvom. A dobro vemo, da je razmeroma zelo mnogo

Iz komarja — slon.

(K značilnemu incidentu v Mariboru na koroškem kolodvoru dne 6. t. m.)

V nedeljo dne 6. t. m. se je pripetil v Mariboru na koroškem kolodvoru pri vlaku, ki prihaja zvečer iz Koroške, dogodek, ki jasno osvetljuje, v koliko je napredovala konsolidacija naših narodnostnih razmer ob severni meji in v kakšen položaj zaide čisto nehoče naš življenj v lastni svobodni državi. Ker se ta neznatni dogodek izrablja v demagoške strankarske svrhe in pa tudi celo izven mej naše države ne samo proti naši narodnosti, ampak tudi proti naši državi, zato je decela upravičeno, da zve o njem tudi naša širša javnost.

Omenjenega dne je bila sokolska prireditve v St. Lovrencu na Pohorju. Ker je St. Lovrenc še kljub 7. letom po preobratu precej z nemškimi in še bolj z nemškimi duhom prepojeno gnezdo, se je udeležilo te prireditve nekaj članov iz Maribora in Studencev v kroju. Tja je pa pohitelo tudi precej narodno čutečega občinstva — seveda v civilu.

Ti izletniki so se vračali z večernim vlakom, s katerim se je vračala tudi delavska telovadna enota »Svoboda«, katera je bila privedla z deco izlet v Crno. Nekaj teh izletnikov je izstopilo na koroškem kolodvoru. Pri izstopu so se poslavljali od dela mariborčanov, kateri so se peljali na glavni kolodvor z glasnimi »zdruvo« in »živio«-klici, k čemur je dala največ povoda sokolska fanfara, katera jim je zatrobila v slovo iz vlaka.

To pa je razjarilo nekatere »svobodašce«, med katerimi so tudi taki elementi, kateri ne morejo prenesti niti nacionalnega pozdrava. Začeli so klicati v obeh jezikih: »Dol z Orjuno«, »Nieder mit den Schweinen!« dasi ni bilo nobenega orjunaša v kroju. Ti klici so seveda dobili odmev v narodnem občinstvu, med katerim se je razburjenje že povečalo, ko je opozoritelj klicatelje opozoril na neumestne klice ter bil zato ozmerjan in je dobil sunek v prsi. Zunaj kolodvora je bila nekaterim izzivačem prav dobrodošla tema, da so naprej izzivali. Začel se je med obema gručama pretep, pri katerem je padlo par klofut in par udarcev s palico, dokler ni straža napravila konce s tem, da je enega izmed izzivačev aretirala.

Tak je bil ves dogodek, pri katerem ni prišlo do niti kapljice krvi, še iz nosa ne.

Takoj naslednjo sredo pa je prinesla socialistična »Volksstimme« senzacionalen uvodnik »Die Faschisten überfallen Arbeiterturner« z značilnimi podnapisi ter je napravila iz komarja — slona. Po napisu in članku sodeč, bi človek mislil, da je bilo ob-

učiteljstva na razpoloženju, torej brez podučevanja, med tem, ko so naše obmejne šole prazne. Znano je tudi, da so se nekatere učne osebe same zglašile, da so voljne iti službovat na nekatera izmed omenjenih praznih mest. Pa naša uprava še do danes ni rešila teh zadev. Razen teh imamo par sto učiteljskih abiturientov, kateri bi radi čimprej nastopili službo.

Kam plovemo, če pojde tako naprej?

ležalo vsaj par ducatov mrtvih in ranjenih na bojišču. Iz vsega članka pa je razvidno, da se hoče na prav demagoški način kovati iz malenkostnega dogodka med delavstvom strankarski kapital. Med delavstvom, katerega nimajo ničesar nuditi, se hoče na ta način ohraniti razburjenje proti drugim narodnim slojem. Ta namen je razviden tudi iz dejstva, da je hotela studenska internacija nalati prirediti zadnjo nedeljo vsled te malenkosti velik protestni shod, na katerem bi se še bolj razpalilo strasti. Oblast pa je shod prepovedala. Studenški svobodaši pa so se okrog bahali, da jim je v Ljubljani podpisal vsled tega incidenta general in vojni minister dovoljenje za ustanovitev akcijske čete, ki bi naj delala red z gorjačami in pretepla — nacionaliste. Seveda so pozabili povedati, kdo sta pravzaprav ta gospoda.

»Svoboda« bi morala biti po pravih delavsko telovadno društvo in bi se sploh ne smela vtikati ne v politične, še manj pa v narodnostne razmere v naši državi. Fakt pa je, da se v njej zbirajo razni ljudje ne v prvi vrsti radi telovadbe, ampak radi socialističnega strankarskega in nemškega šovinizma, ki prevladuje v društvu. Nekateri izmed glavnih kričavcev so že imeli ponovno opraviti s policijo in preiskavami radi rovarjenja proti naši državi in narodnosti.

In v tako društvu vabijo mladino v šolski ter celo v predšolski dobi. Po našem mnenju bi si morala oblast malo natančneje ogledati, kdo vzgaja tam mladino in kako. »Volksstimme« se zgraža nad tem, da je med vožnjo odvezel neki orožnik otrokom rdeče zastavice. Samo radi rdeče barve gotovo ni tega storil. Gotovo je bil še drugi tehten vzrok.

Mislimo, da je v prvi vrsti in še posebej naloga delavske mladine, da se vzgaja v pravem duhu ne pa, da se jo strankarsko hujša in goji med njo nemškutarjenje, kar se faktično dogaja, kar dovolj pričajo nemške popevke na pohodih in pa njihova po »regiment po cesti gre« prirojena himna, katera se glasi:

»Svoboda« po cesti gre,
pa moj fantič zraven je;
pa on rdeč prapor ima,
dala mu ga je »Svoboda«.

Ne gre po tej poti in svetujemo onim, katerim je socialističen pokret na srečo, da napravijo sami red v svoji organizaciji. Je v resnici malo čuden socializem, ki mesto bratstva goji narodno mržnjo in ki se boji zamere nemškega šovinističnega delavstva.

Književnost.

Izšla je letošnja številka 9 »Grude« s sledečo vsebino: Mladim borcem — Janko Ursinj: K prvi obletnici. — Ing. S. F. Račič: Za naše slovansko vzajemno delo. — Predsedstvo »Zveze slovanske kmetske mladine« v krogu Lužičkih Srbov. — Prvi agrarni slovanski tečaj. — Stanko Tomšič: Naše delo. — Jan Dec: Kmetske stranke na Poljskem. — Srečko Kosovel: Kitajski pregovori in rekla. — Kokalj Marijana: Potonka. — Gustav Sterniša: Gorjanec. — Kokalj Marijana: Motiv. — Josip Kostanjevec: »Blažena Gruda«. — Gustav Sterniša: Kmetova. — Dr. Metod Dolenc: Naše vinogradništvo v luči pravne zgodovine. — Fran Trček: Novi zakon o kmetijskih kreditih. — K. Kraepelin: S. Brodar: Po gozdu in polju. — Razgledi: Organizacija. — Prosveta. — Listnica uredništva. — Celoletna naročnina »Grude« je Din 30.— Za dijake in vojaše Din 20.— V podrobni prodaji stane »Gruda« Din 3.—

Novi naročniki dobe lahko še vse doslej izšle številke. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 7.

Zbori. Mesečna revija za novo zborovsko glasbo. Urejuje Zorko Prelovec, izdaja pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« v Ljubljani. Te dni ste izšli septembra in oktobra številka, v katerih so objavljene sledeče skladbe: E. Adamičev mešani zbor »Kresovale tri devoyce«, daljša, zelo učinkovata skladba na besedilo Otona Zupančiča, posrečeni harmonizaciji dveh hrvatskih narodnih pesmi J. Brnobača za mešani zbor ter E. Adamičev moški zbor s sopran solom »Mara v jezeru« na belokranjsko narodno besedilo. Letošnji (prvi) letnik »Zborov« bo obsegal 50 strani s 25 skladbami. 9. in 10. številki je priloženo vabilo na koncert »Ljubljanskega Zvona« dne 5. oktobra t. l. ter priporočilo za Fr. Maroltovo Pevsko vadnico, katero je založil in izdal pevski zbor »Glasbene Matice« v Ljubljani. — Zbori se zbog svoje lepe vsebine in cene naročnine sami priporočajo.

Sem letu po trat',
Sem padu stokrat,
Sem rajtov vekat,
sem se morou smejat.
(Stegne.)
ali: Zaba pravi kvrk, kvrk, kvrk,
Primi jo za zadnji evrk.
Zaba skoči v luknjico,
Primi jo za suknjico.
Če ti pa kaj reče,
Primi jo za pleče.
(Dolenje.)
ali: Tri race, tri pure, tri bele gosi
So skupaj racale
Kroh naše vasi.
Plesale bi rade,
Pa godca ni blo,
K' je godec peršu,
Pa prostora ni b'lo.
Na'n stran' je bla brana,
Na'n stran' pa drevo,
V sred pa je biv racman
S ta krivo nogo.
(Rova.)
in: Tika tika taka,
Vženu se je Jaka.
Šel je na planinco,
Vzel je Katarinco.
Katarinca moko seje,
Jaka se pri oknu smeje.
(Dolenje.)
Priljubljene so izštevankе, pesemce,
pri katerih se otroci igrajo, izločivši tistega,
na katerega pade pri izštevanju zadnji zlog:
Minka Tinka
Pod goro,
Tista dekle

Dnevne vesti.

POZIV PROSVETNI UPRAVI V MARIBOR-
SKI OBLASTI.

Z ozirom na naš današnji članek: »Kaj delate z našim obmejnimi šolstvom?«, pozivamo prosvetno upravo mariborske oblasti, da pojasni naši javnosti v pomirjenju sledeče:

1. Koliko razredov osnovnih šol je z današnjim dnem brez učne osebe?

2. Koliko učnih moči je z današnjim dnem še na razpoloženju, da nikjer ne poučujejo, a prejemajo plačo?

3. V čem pravzaprav obstoje zapreke, da se more in mora dogajati taka občutna škoda našemu šolstvu v splošnem in posebej še obmejnemu?

Naša javnost, narod in država so preveč zainteresirani zlasti na našem obmejnem šolstvu, da bi mogli prenašati brez kritike take razmere, posebno, če ni za to dovolj tehtnega razloga.

Torej — prosimo!
Georges:

— **Stipendije za študij v Nemčiji.** Fond »Aleksander von Humboldt-Stiftung« v Berlinu se je odločil, da da nadarjenim dijakom iz inozemstva, ki žele dovršiti del svojih univerzitetnih ali politehničnih študij v Nemčiji denarno podporo. Rezerviral je nekaj stipendij tudi za naše dijake. Stipendiste si bo izbral sam izmed prijavljenih kandidatov. Stipendija znaša do 1500 zlatih mark letno ter se izplačuje mesečno naprej, zveza se dva semestra. Kandidati imajo predložiti najdalje do 28. t. m. obsemen odelenu ministristva prosvete: 1. Sprisovalno o položnem višjem tečajnem izpitu. 2. Dokaz o dosedanjih študijah in položnih izpiti na univerzi ali politehnikah. 3. Priporočila profesorjev njihove glavne stroke. 4. Svojo fotografijo. 5. Kratek z roko pisan življenjepis v nemškem jeziku.

— **Učiteljski izpit iz državnega jezika.** Ministrstvo prosvete je odredilo, da imajo od 20. do 30. t. m. polagati državni učiteljski izpit iz državnega jezika. Kdor izmed učiteljev to pot izpita ne položi, bo ali umirovljen, ali pa odpuščen iz državne službe. Izpiti se bodo vršili v Beogradu.

— **Izenačenje srednješolskega pouka.** V ministrstvu prosvete izdelujejo novo naredbo, katere namen je izenačiti pouk na vseh jugoslovenskih srednjih šolah. Ta naredba bo veljala toliko časa, dokler ne izide nov zakon v srednjih šolah.

— **Mednarodna konferenca hotelskih uslužbencev.** Te dni zboruje v Budimpešti mednarodna konferenca hotelskih uslužbencev. Zastopane so vse evropske države kakor tudi Amerika.

— **Bolnica na Sušaku.** Ministrstvo narodnega zdravja odpravi tekmo prihodnjega meseca na Sušaku državno bolnico, ki bo opremljena z najmodernejšo opremo in najmodernejšim sanitetskim materialom.

— **Kirurški oddelek v Peči.** Ministrstvo narodnega zdravja je otvorilo pri državni bolnici v Peči nov kirurški oddelek.

— **Mednarodni statistični kongres v Rimu.** Od 28. septembra do 4. oktobra se vrši v Rimu 16. kongres mednarodnega statističnega instituta.

— **Izpremembe v državni službi.** Za okrajnega komisarja pri okrajnem glavarstvu v Celju je imenovan pripravnik dr. Dragotin Skrinjar, obenem je premeščen k velikemu županu mariborske oblasti. Premeščen so: kanclist Alojzij Podbukovec od okrajnega glavarstva v Gornjem Gradu k velikemu županu mariborske oblasti, komisar dr. Anton Farčnik k okrajnemu glavarstvu v Celju, komisar Fran Verbič od velikega župana mariborske oblasti k notranjemu ministristvu. Na lastno željo je vpokojen okrajni komisar Franjo Rodosek.

— **Popis ruskih beguncev v naši državi.** Notranje ministrstvo je že ponovno pozvalo zastopnike ruskih beguncev, da naj vodijo točen popis ruskih beguncev, ki se nahajajo v naši državi. Ugotovilo se je, da ti popisi niso vodeni v redu. Vsled tega je ministrstvo odredilo, da imajo voditi odsej popise ruskih beguncev policijske oblasti.

— **Mariborska policija je vložila tožbo proti uredniku socialističnega lista »Volks-**

stimme«, češ, da se je list norčeval iz nje. »Volksstimme« je namreč prinesla kratko notico, v kateri pripoveduje, da je vozil sluga nekega velikega podjetja nove dvodinarske novce iz podružnice »Narodne banke« ter da ga je policija aretovala, misleč, da je tihotapec. Vest je bila izmišljena.

— **Aretacijo Baldwina in Macdonalda** je zahteval pred nekaj dnevi neki človek pred sodiščem v Londonu. Kot razlog je navedel, da ga je policija že opetovano po krivici aretirala kot kakega zločinca. Zato je vložil zoper Baldwina in Macdonalda tožbo. Ko sodnik ni hotel ugoditi njegovi želji, je dejal: »Oni, ki mislijo, da služijo državi najbolje, so istočasno njeni največji neprijatelji.«

Novosti

zimskih ulstrov in oblek Vam
nudi najugodnejše
JOS. ROJINA, Ljubljana

— **Železniška direkcija** je izdala te dni vsem uradom izvode nove »železniške naredbe« in novega železniškega tarifa. Nova železniška naredba, kakor tudi novi železniški tarif stopita v veljavo s prvim oktobrom.

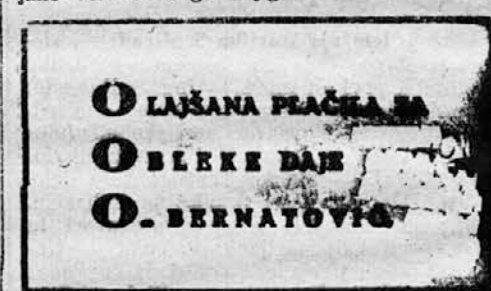
— **Beograjsko vsenčistišče** je dobilo na račun reparacij iz Nemčije tri vagone kovinskih polit, ki se uporabijo za univerzitetno knjižnico. Knjižnica se popolnoma preuredi na novo.

— **Konferenca za mednarodno privatno pravo.** Dne 12. oktobra t. l. se vrši v Haagu prva povojna konferenca za mednarodno privatno pravo. Konference se udeležijo tudi naši državci. Za delegata je določen bivši justični minister in profesor mednarodnega pravnega prava na beograjski univerzi dr. Ninko Perić. Sklepi te konference bodo za vse države, ki se bodo udeležile, obvezni.

— **Zgradba kolodvora za tovorni promet v Beogradu.** Prometno ministrstvo je sklenilo zgraditi v Beogradu moderen kolodvor za tovorni promet. Vlada je pripravljena dovoliti potrebne kredite. Obenem je projektirano tudi veliko razširjenje in moderniziranje beograjskega kolodvora za osebni promet.

— **Izgon škofa iz Češkoslovaške.** Kakor poročajo iz Budimpešte, so izgnale češkoslovaške oblasti škofa Pappa. Do meje ga je spremljal policijski stražnik.

— **40-letnica tiskarne.** V Mariboru in po vsej spodnji Štajerski dobro znana »Ciril Melodova« tiskarna je praznovala v sredo 40-letnico svojega obstoja. Tiskarna se je razvila iz čisto majhnih začetkov v eno od najuglednejših podjetij ter tiska več listov. S podjetjem je združena knjigarna, ki ima jako veliko zalogo knjig.

— **75-letnica praške trgovinske zbornice.** Praška trgovinska zbornica praznuje dne 16. novembra 75-letnico svojega obstoja. Ob tej priliki se bo vršila slavnostna seja, ki se je bodo udeležili poleg zastopnikov češkoslovaškega gospodarstva tudi gostje iz inozemstva. Razven tega je izdala zbornica povodno jubileja obširno spomenico, v kateri je opisano njeno dosedanje delovanje.

— **Nov list.** V ponedeljek je izšla v Mostaru prva številka neodvisnega kulturno

eno, ki je pravi biser nežnega narodnega čuvstvanja:

Pesem o rožmarinu.
Snoč mi je biv ukraden rožmarin,
Po celi vasi sem tekla za njim,
Po celi vasi sem tekla za njim,
Pa nazaj ga več ne dobim.
Pa kar tako za njim sem šla,
Na turg srečam natičja:
»Le daj nazaj mi rožmarin,
Ne boš se postavljaj z njim!«

»Rožmarin ti nazaj dobiš
Sam, če ostaneš ti moj deklič,
Sam, če ostaneš ti moje dekle,
Ti dam jaz svoje srce.

»Če daš pa ti meni svoje srce,
Potem pa ostanem jaz tvoja dekle,
Potem pa obdrži le rožmarin
In se postavljaj z njim!«

(Dolenje.)

Tudi na pravljicah so ti kraji bogati.
Naj podam samo dve lokalne kolorite.
Kako so nastale Kamniške planine.

Nekdaj v starih časih je živel ukletnik, ki ga ni mogel nihče rešiti. Vedno je valil kamenje ter je bil s tem ljudem v veliko nadlogo. Bilo je v stari knjigi zapisano, da bo voda narasla in vse poplavlila, če bi ljudje ukletnika pogladi v vodo; če bi ga vrgli v ogenj, bi ogenj vse požgal. V tej stiski je ljudstvu priskočil na pomoč star puščavnik. Pregnal je ukletnika v samoto, kjer je lahko brez škode valil kamenje. Tam je potem nosil in valil kamenje dolgo dolgo let. Na-

političnega tednika »Južna Štampa«. List bo izhajal vsak ponedeljek.

— **Zopet smrtna obsodba v Osijeku.** V četrtek popoldne se je končal v Osijeku proces zoper 23-letnega kmeta Ivana Bačnaga iz Slavonske vasi Crnac. Bačnaga je napadel, kakor znano, svojo ženo, ko je spala ter jo zaklal. Pri predvečernji obravnavi je bil obsojen na smrt na vesalih. Vložil je vzklic in ničnostno pritožbo.

— **Množestvene aretacije komunistov v Rumuniji.** Iz Bukarešte poročajo: V zvezi z aretacijo nekega komunističnega voditelja so priredile oblasti v vsej Rumuniji pravilov na komuniste. Iz province poročajo o številnih aretacijah. V sredo zvečer pa je obkolila policija v Bukarešti poslopje Zveze delavskih sindikatov ter aretirala vse osebe, ki jih je zalotila v poslopju, ker je bila obveščena, da so imeli delavci tajen shod, na katerem so hoteli protestirati zoper aretacijo svojih voditeljev. Drugi dan popoldne je bila aretirana na ulici voditeljica komunistov Helena Philippovich.

— **Sto komunistov aretiranih v Parmi.** V noči od torka na sredo je podzvela policija in orožništvo, kakor poročajo iz kima, v Parmi in okolici pri komunistih hišne preiskave ter aretirala pri tej priliki okrog sto oseb. Zaplenjenih je bilo mnogo propagandnih spisov.

— **Nekdanji saski prestolonaslednik stopil v red jezuitov.** Kakor poroča »Schlesische Zeitung« iz Sibyllenorta, bo vstopil nekdanji saski prestolonaslednik v red jezuitov, ter nadaljeval od letošnje jeseni dalje svoje študije in dušebrižništvo za enkrat v Feldkirchu.

— **Potres na Formozi.** Kakor javljajo iz Tokija, je bil v sredo v mestu Keyuna na otoku Formozi silen potres. Na sioline hiše je prišlo pod vodo. Telefonska in telefonska zveza je pretrgana. Pogreša se več motornih čolnov in bark. Ameriški parnik »Healen« je utonil.

— **Železniška nesreča v Belgiji.** Iz Bruselj poročajo: Na postaji Lonze je skočil osební vlak s tira. Pri tej nezgodi sta poginila dve osebi, deset jih je pa težko ranjeno.

— **Hladno vreme v Italiji.** Kakor marsikje, je nastopilo tudi v Italiji nenadoma zimsko vreme. Po vsej goreni in srednji Italiji je temperatura znatno padla. V več krajih so bile izredno hude nevihte. V okolici Brescie in Bergama, kakor tudi na Rivi, posebno v Rapallu je padala huda toča, ki je povzročila veliko škodo, kakršne ne pomnijo ljudje že več let. Celu v Rimu in Neaplju je temperatura znatno padla.

— **Huda nevihta v Hercegovini.** V torko so divjale v Hercegovini hude nevihte, ki so povzročile veliko škodo. Trpelo je posebno grozdje in tobak. V Popovem polju je udarila strela v hišo Save Miliča ter ubila njega in njegovega sina Nikolaja. Nastal je požar in hiša je pogorela do tal.

— **Požigalna epidemija v Nemčiji.** Požigov v Nemčiji ne bo končel. V sredo je prišel paznik neke tovarne glasovirjev na sled izredno rafiniranemu požigu. Opazil je, da se vali iz enega od glasovirjev dim. Posrečilo se mu je ogenj udušiti. Preiskava je dognala, da je bil glasovir nabasan s cunjami. Od cunj je vodilo pet volnenih trakov na razne strani. Traki so bili navali ga je v tem času toliko, da so nastale planine. Ljudje jim pravijo: »Kamniške planine.« Ukletnik pa, ako se ni zveličal, vali še sedaj kamenje. (Kolovec.)

O podzemeljskem jezeru.
Pod gradom Kolovcem, na levo ob cesti na Rova, je precej velik hrib, imenovan Ronta. Pod njim je veliko podzemeljsko jezero; v njem mrgoli rib in drugih vodnih živali. Vse te živali pa mora prehraniti neki palček. Bil je nekdaš človek, a ni storil v svojem življenju ne enega dobrega dela. Za kazen ga je Bog postavil v jezero. Ko bo zaslegla človeška pokvarjenost ves svet, bo jezero izteklo in vse poplavlilo. Takrat bo palček rešen svoje kazni, ker si bodo jezerske živali same dobivale zadosti hrane. (Kolovec.)

Kakor v pesmih in pripovedkah, tako so bili ti kraji bogati tudi na drugem narodnem blagu: na čelnih panjev, majolikah, krasno slikanih in rezljanih skrinjah, ženskih aybah in pečah, moških starih klobukih in kožuhih itd. Mnogo tega blaga je zbral in tako rešil g. živinozdravnik Sadnikar v Kamniku, čigar zbirke v tem pogledu tekmujejo z zbirkami deželnega muzeja. Kdor posesti prijazni Kamnik, naj ne zamudi, ogledati si ta Sadnikarjev narodni muzej.

Kraji pa, ki sem jih opisal, so lahko dostopni in nudijo vsakemu, kdor jih posesti, nebroj lepih in vedno menjajočih se pokrajinskih slik. Zato zaslužijo, da se naše izletov željno občinstvo bližje seznani z njimi, za kar je sedaj jeseni baš najlepši čas.

peljani preko majhnih kupčkov oblaccev, ki so bili impregnirani z lahko gorljivo tekočino, tako, da bi bil moral izbruhniti požar, da ni stvari pravočasno opazil paznik, na več mestih obenem. Eden od volnenih trakov je začel že goreti, ko je paznik ogenj opazil.

— **Velikanski požar v predilnici.** Iz Prage poročajo: V skladišču bombaževine predilnice Maks Schnitzer je izbruhnil v torko požar. Pogorelo je 60 do 70 tisoč kg bombaževine. Škode je okrog 80.000 Kč. Obratovanje so morali začasno ustaviti. Kako je požar nastal, še ni ugotovljeno.

— **Roparski napad na poštni voz.** Iz moravske Ostrave poročajo: V torko zvečer so napadli 4 maskirani roparji blizu Orlave poštni voz. Z revolverji v rokah so prisilili voznika, da je ustavil ter jim izročil ključe. Roparji so odnesli 88.000 Kč v gotovini in poštne pošiljke, nakar so izginili v temi. Vsa poizvedovanja so bila dosedaj brezuspešna.

— **Oropani trgovci.** V sredo jutraj so ustavili na cesti Ohrid-Resan neznani zločinci avtomobil, v katerem so se nahajali trije trgovci. Zločinci so bili oblečeni v vojaško uniformo ter oboroženi z vojaškim orožjem, popolnoma po predpisu. Vzeli so trgovcem 119 angleških zlatih lir, 192 zlatih turških lir, 500 francoskih frankov in 2 milijona 700.000 dolarjev. Nato so pozdravili po vojaškem predpisu ter rekli kratko »hvala« in odšli.

— **Samomor umobolnega.** Te dni je prišel občinski stražnik iz Zaovine Bogdan Vujčić v Zagreb umobolnega kmeta Marka Nikolašića, ki ga je imel predati v zavod za umobolne v Stenjevecu. Ker sta zamudila vlak, je odpeljal stražnik umobolnega v najbližjo vojaško bolnico ter prosil tam, da mu dajo na razpolago avtomobil. Ker avtomobil ni bil na razpolago, so mu dovolili, da z umobolnim prenoči v bolnici. Obavda sta legla v eno posteljo. Stražnik je spravljal svoj revolver pod vzglavje. Ko je stražnik, zaspal, je pognal Nikolašić revolver izpod vzglavja ter si pognal kroglo v srce. Ko so prileteli vojniki, je imel Nikolašić še toliko moči, da je rekel: »Ne razburjajte se, sam sem se umoril.« Nato je izdihnil.

— **Kmetška drama.** Pred kakimi 14 dnevi je bil izvršen v vasi Arhije (južna Srbija) krvav zločin. Neka kmetica je podkupila svojega ljubimca s 60.000 Din, da bi umoril njegovega moža. Ljubimec je najel za 15.000 Din svojega soseda, ki je dejanje izvršil. Umorjeni Milovan Milinković je bil najbogatejši kmet v vasi. Poročil je lepo Vidosavo, ki mu je prinesla v hišo dva milijona dote. Dočim je bil Milovan tih in priden človek je zahajala njegova žena na veselice in plesse, imela ljubavna razmerja ter metala denar skozi okno. Njen mož ni zoper to nikdar protestiral, češ žena naj dela s svojim denarjem kar hoče. V zadnjem času se je zabavala Vidosava večinoma s Milovanovim svakom Vučkom Obradovićem. Krepkega fanta je imela tako rada, da je sklenila spraviti svojega moža s poti. Nagovarjala je svojega ljubimca, da moža umori. Vučko se je sprva branil, ko pa mu je dala 60.000 dinarjev je bil hitro zadovoljen. Vendar pa ni imel poguma, da bi bil izvršil dejanje osebno, zato je najel za 15.000 dinarjev svojega soseda Davrinoviča, dočim je pridržal ostane kase. Na Marijin praznik je prišel Vučko z Davrinovičem k Milinkovićem v vas. Oba sta bila oborožena s puškami. Vidosava ju je dobro napojila z žganjem, tako, da sta postala pogumna. Milovan je legel kmalu v posteljo. Vučko je končno odšel ter prepustil stvar Davrinoviču. Kmalu nato sta počila dva strela in Milovan je bil mrtev. Vsi krivci so dosedaj tajili, končno pa so pod bremenom dokazov vse priznali.

— **Pozna poroka.** Ob najhujši toči je drvel te dni avtomobil iz Pazina proti Pienu. Nekateri ljudje so mislili, da prinaja komisija pregledat škodo, ki jo je povzročila toča. Pozneje se je izvedelo, da so bili to gosposde, ki so šli po 80 letnega starca, da bi ga peljali k poroki. Ko so se pripeljali pred njegovo hišo, so bili ne malo iznenadeni: Starec je ležal na smrtni postelji. Priče so se vrtnile domov, starec pa je drugi dan umrl.

— **Čuden način obrambe.** V torko so aretirali v Mariboru neko dekle iz Poljčan, ker je bila nujno sumljiva, da je izvršila več tatvin. Med drugim je bila tudi obdolžena, da je ukradla svoji prijateljici obleko. Ker je policija domnevala, da ima ženska obleko še na sebi, je povabila oškodovanko v Maribor. To je izvedela tudi tatvica v policijskem zaporu. Da bi izbrisala sledove, se je ponoči slekla do nagega ter vrgla vso obleko v gnojnico. Ko je prišel drugega dne profos, jo je našel v Evinem kostumu. Kljub temu pa je spoznala oškodovanka prijateljico, svojo lastnino po naglavnih rutih. Tatvica trikrat ni pomagal. V vreče povita je morala romati v sodnijski zapor, kjer so jo oblekli v jetniško obleko.

— **Strašna smrt na tračnicah.** Pred par dnevi se je odigrala na železniški progi v bližini Zaječara strašna tragedija. Advokat Dragotin Stamenković, industrijalec Andra Ilič in trgovec Stojan Jočić so se vračali po progi domov. Med pogovorom niso opazili, da je privozil za njimi z veliko brzino tovorni vlak. V trenutku je nastala katastrofa. Stamenkoviča je raztrgalo na kose, Ilič pa so odrezala kolesa levo nogo, dočim je odnesel Jočić smrtno nevarno poškodbo na glavi.

— **Radi 30 dinarjev poizkušaj v Vel. Kikindu.** Te dni so prišli v Novem Sadu pastirja Radokoviča iz Like, ker je bil popolnoma zanemarjen in brez sredstev. Pri zaslišanju je izpovedal, da je bil v Veliki Kikindi, kjer živi eden od njegovih rodovnikov, ki mu je bil dolžan 30 dinarjev. Da dobi končno še enkrat za znesek nazaj, je šel iz Like v Kikindo, od koder se sedaj vrača. Policija njegovim izjavam ni verjela ter ga je pridržala v zaporu, da se ugotovi njegova identiteta.

— **Čuden simulant.** V zaporih mariborskega okrožnega sodišča sedi že par tednov

Moja bo.
Črno gleda,
Flajski gre,
Tista bo pa
Glih za me.

ali:
An ban
Pet podgan
Sedem miš
V uh' me piš.

(Dolenje.)

Iskal sem tudi spominov na nekdanjo rokovanjsko govorico. Saj poznamo oni klič Nandetov: »Upetaj šmolari« (Strani pest!), ki je rešil Molata za enkrat življenje, ali pa strašno geslo rokovanjcev: »Kdo volha?« (Kdo prihaja?)

Našel sem samo spomin na rokovanjski blagoslov, s katerim so rokovanjci vršili svoje rokovanjske poroke, ki, kakor kaže pesem, niso bile sklenjene za večno:

Inomine patrē
Vzemi jo na kvatre,
Če ni za tebe,
Spod' jo od sebe
Domine srebote
Če se niste, se pa še bote.

(Zagorica.)

Najbrže rokovanjskega izvora je sledeča zdravica žganju, tej pravi rokovanjski pijači: Benedicere, tu nicere!
Ti pošvere ti!
Ti šinkere boser!
Ti šravštok!
Ti štuhe bendure perkluk!

(Dolenji.)

Od pesmi zaljubljenih naj podam tu samo

neki Rapotec, ki je osumljen umora. Rapotec je predsedal že pol svojega življenja za zamreženimi okni. V mariborski kaznilnici je prebil 21 let. Ker mu preti sedaj smrtna kazen, simulira blaznost. To pa dela na jako originalen način. Rapotec je namreč že par dni svoje — blato!

— Klub avtomobilskih banditov. Policija v San Francisku je razkrila pred par dnevi v avtogarazi neki predmestni klub, katerega člani so se pečali z izropanjem bank in trgovin draguljarjev, kakor tudi blagajniških prostorov veletrgovin. Sosedje, ki so postali pozorni na skrivnostno početje v sicer tihi garazi, so obvestili oblast. Dva detektiva sta zlezla v klobučevinastih copatah na streho garaže. Zvrtala sta v leseno streho malo odprtino. Tako sta bila priči, kako so delili roparji med seboj dijamante, izvirajoče iz pred kratkim izvršene tatvine večjega stila. Tatvina je bila izvršena na ta način, da sta vstopila dva člana tolpe v trgovino draguljarja, ga prisilila, da jim je izročil zalogo dijamantov, nakar sta pobegnula v avtomobilu, ki je nanju čakal. Tajna policista sta obvestila bližnjo policijsko postajo in kakih 50 policistov je obkrožilo par minut pozneje garažo. Eden od detektivov je ustrelil skozi streho med bandite, ki so drli v naravnem strahu iz garaže naravnost v roke policistov. Po kratkem streljanju je bilo aretovanih 24 članov tolpe.

VSA DEZELA JE POLNA HVALE o okusnosti, tečnosti in redilnosti testenine »Paketete«. Tovarna izdeluje mnogo vrst za juho in prikuho. Izberite, kar Vam ugaja!

Ljubljana.

1— Popis in pregled vojnih in vojaških invalidov. Da se ugotovi natančno število invalidov, je odredil minister za socialno politiko, da se morajo vsi v Ljubljani stalno bivoči invalidi ponovno popisati, oziroma zdravniško pregledati. Popis in pregled invalidov se bo vršil v pisarni mestnega fizikata (Mestni dom, II. nadstropje) ob določeni dnevi od 9. ure do 12. ure dopoldne in sicer: črka A—C 21., črka C—E 22., črka F—H 23., črka I—K 24., črka L—N 25., črka O—P 27., črka R—S 28., črka T—V 29., črka W—Z 30. septembra 1925. K popisu oziroma pregledu prinese invalidsko uverjenje seboj.

1— Osrednji odbor Slovenskega planinskega društva v Ljubljani naznanja, da so že zatvorjene sledeče njegove koče: Čojzova koča na Kokrškem sedlu, koča na Kamniškem sedlu, Češka koča na Ravneh, Orožnova koča na Črni prsti, Malnerjeva koča in Staničeva koča. Zatvorijo se: 21. septembra Triglavski dom na Kredarici, 22. septembra koča pri Triglavskih jezerih, Vodnikova koča in Aleksandrov dom, 28. septembra Aljažev dom v Vratih, 30. septembra Kadilnikova koča na Golici. Spodnja koča na Golici bo pri lepem vremenu ob sobotah in nedeljah

do preklica oskrbovana, Erjavčeva koča do nadaljnjega. Vse leto so odprte in oskrbovane: Koča v Kamniški Bistrici, Koča na Veliki Planini, Dom na Kravcu ter hotela Sv. Janez in Zlatorog ob Bohinjskem jezeru.

1— Umetnostno-zgodovinsko društvo priredi nameravani izlet na Vrzenec, Horjul, Zaklanec in Lesno Brdo ob ugodnem vremenu v nedeljo, 20. t. m. Vodi dr. F. Stelè. Odhod z glavnega kolodvora z vlakom ob 7.48, cilj postaja Drenov grič. Pešhoje ves dan 3—4 ure.

1— »Dome«, stavbna zadruga državnih nametencev in vpokojencev, r. z. z. o. j. v Ljubljani vabi svoje člane na sestanek, ki se bo vršil v nedeljo, dne 20. septembra 1925 ob 10. uri dopoldne v justični palači I. nadstr., dvorana št. 79. Sestanek je velike važnosti, ker se bo na njem razpravljalo o nakupu stavbišč. — Načelstvo.

1— Samomor radi nesrečnih rodbinskih razmer. Včeraj zjutraj ob 6.48 uri se je vrgel v samomorilnem namenu v Šiški pod gorajski vlak 45letni vpokojeni železničar in hišni posestnik Ivan Noč, stanujoč na Lepodvorski cesti št. 28. Noč je dosegel svoj cilj. Vlak ga je prerezal na dvoje in bil je v trenutku mrtev. V samomor so ga gnale nesrečne rodbinske razmere. S svojo ženo je živel namreč že par let v večnem prepiru. Nedavno je vložila žena tožbo na ločitev zakona. Sledile so zopet scene, katerih končni rezultat je bil ta, da je šel Noč v prostovoljno smrt.

1— Jeklene valene zastore ter vsa ključavničarska dela izvršuje ter se priporoča za cenjena naročila ključavničarstvo Avgust Martinčič, Ljubljana, Rimska cesta 14. Glej današnji inserat na zadnji strani.

Gospodarstvo.

LJUBLJANSKA BORZA,
dne 18. septembra 1925.

Vrednote: Investicijsko posojilo iz leta 1921 den. 82, bl. 85; Zastavni listi Kranjske deželne banke den. 20, bl. 25; Kom. zadolžnice Kranjske deželne banke den. 20, bl. 25; Celjska posojilnica d. d., Celje den. 201, bl. 205; Ljubljanska kreditna banka, Ljubljana den. 225, bl. 240; Merkantilna banka, Kočevje den. 100, bl. 101; Prva hrvatska štedionica, Zagreb den. 970; Kreditni zavod za trgovino in industrijo, Ljubljana den. 175, bl. 185; Strojne tovarne in livarne d. d., Ljubljana den. 100; Trboveljska premogokopna družba, Ljubljana den. 380, bl. 395; Združene papirnice Vevče, Goričane in Medvode d. d., Ljubljana den. 120; »Nihag«, d. d. za ind. i trg. drvom, Zagreb den. 165, bl. 180.

Blago: Smrekovi ali jelovi hlodi, od 25 cm naprej, feo nakladalna postaja den. 225; bukev neparjena, 1a, 27 mm, 40 mm, obrobjena, feo meja bl. 900; testoni, monte, od

20—30 cm, 20 mm, 2.25 m dolž., monte den. 550; bukovo oglje, praška, feo Borovnica den. 20; bukova drva, 1 m dolž., suha, feo nakladalna postaja, 4 vag. den. 17.50, bl. 17.50; pšenica bačka, feo bačka postaja, 1 vag. den. 255, bl. 255; pšenica domača, feo Ljubljana den. 260; koruza slavonska, par. Ljubljana, 2 vag. den. 215, bl. 215; koruza defektna, par. Ljubljana, 1 vag. den. 195, bl. 195; laneno seme, feo Ljubljana den. 550; krompir beli, feo nakladalna postaja den. 60.

BORZE:

— Zagreb, 18. sept. Dunaj 7.88—7.98, Italija 2.301—2.325, Berlin 13.33—13.43, London 271.9—273.9, Pariz 2.63—2.67, Praga 1.65—1.67, Švica 10.88—10.91, Newyork 55.7—56.5. — Valute: dolar 55.3—55.9, lira 2.29—2.32.

— Curih, 18. sept. Beograd 9.20, Newyork 5.18, London 25.1150, Pariz 24.45, Milan 21.30, Praga 15.35, Berlin 1.2380, Budimpešta 0.00725, Bukarešta 2.45, Dunaj 78, Varšava 86.

× Dobave. Direkcija državnih železnic v Ljubljani sprejema do 29. septembra t. l. ponudbe za dobavo kalibriranih verig, za dobavo furnirja ter za dobavo gumbov (Heftknöpfe) in sukanca za sedlarje. Predmetni pogoji so na vpogled pri ekonomskem odeljenju te direkcije. — Vršile se bodo naslednje ofertalne licitacije: Dne 12. oktobra t. l. pri direkciji državnih železnic v Sarajevu glede dobave stružnic; pri direkciji državnih železnic v Ljubljani glede dobave raznega železa; pri direkciji državnih železnic v Subotici glede dobave usnja ter jermen za stroje. — Dne 13. oktobra t. l. pri direkciji državnih železnic v Subotici glede dobave klingerita, asbesta in grafitnega materiala; pri direkciji državnih železnic v Ljubljani glede dobave raznega tekstilnega blaga za tapetiranje vagonov ter glede dobave kolesnih obrobov; pri direkciji državnih železnic v Sarajevu glede dobave 6000 kg mila. — Dne 14. oktobra t. l. pri direkciji državnih železnic v Sarajevu glede dobave strojev (Rohr-Weitmashine, Rohr-Einwalzmaschine, Blech-Richt- und Spannmaschine); pri direkciji državnih železnic v Ljubljani glede dobave okroglega bakra ter glede dobave repičnega olja. — Dne 15. oktobra t. l. pri direkciji državnih železnic v Subotici glede dobave materiala za plinsko razsvetljavo in glede dobave zakovic; pri direkciji državnih železnic v Sarajevu glede dobave raznega železa; pri direkciji državnih železnic v Ljubljani glede dobave opazne pločvine. — Dne 16. oktobra t. l. pri direkciji državnih železnic v Sarajevu glede dobave kartonskih kart in tiskarskega papirja; pri direkciji državnih železnic v Subotici glede dobave električnega instalacijskega materiala; pri direkciji državnih železnic v Ljubljani glede dobave vijačnih zapenjačev; pri direkciji državnega rudnika v Zabukovci pri

Celju glede dobave strojnega in cilindrovnega olja ter bencina. — Predmetni oglasi z natančnejšimi podatki so v pisarni Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani interesantom na vpogled.

Prosveta.

Priglasili gledaliških abonementov za abonma v sezoni 1925/26 se od petka, 17. t. m. dalje sprejemajo v pisarni knjigovodstva v dramskem gledališču vsak dan dopoldne od 9. do 12. in popoldne od 3. do 5. ure.

Pevska vadnica. Teoretično praktična večbanka za pevske zборе. I. del. Enoglasje. a) Ritmične vaje, b) Intonacijske vaje (diatonika), c) Diktat, osnovna načela in metodična navodila o tehniki petja. Priredil in »Zvezki slovenskih pevskih zborov« posvetil France Marolt. Izdal in založil pevski zbor »Glasbene Matice« v Ljubljani. Za naše pevske zборе prepotrebna knjiga obsega 180 strani velikega 4° in stane v podrobni prodaji 50 Din. Naroča se pri pevskem zboru »Glasbene Matice« ali v Matični knjigarni na Kongresnem trgu v Ljubljani. Znesek 50 Din in 3 Din za poštino je vpsolati naprej. — Za člane vseh pevskih društev stane izvod 35 Din, ako naroči vadnico društvo in vpsolje denar obenem z naročilom. Najprej priporočamo vsem pevovodjem, naj si knjigo naroče in jo temeljito preštudirajo, nato naj pa v svojih društvih po navodilih avtorja v predgovoru, ki je priložen »Zborom« osnujejo pevske šole.

Nove skladbe. Na slovenskem glasbenem trgu vlada precejšnja suša. Izdaje klavirskih skladb in solosplovov so močno sporadične, skladbe za zbor pa izhajajo le v »Pevcu« in »Zborih«. Dve novi hvalevredni in zelo porabni zbirki ste izšli zadnje čase v založbi podjetnega pevskega društva »Ljubljanski Zvon« in sicer Stijerje Pemrlovi ženski dvospevi s spremljevanjem klavirja na besedila Karla Široka ter E. Adamičevih osem lahkih moških zborov na narodna besedila. — Stanko Premrl ni znan le po svojih številnih cerkvenih skladbah, marveč je napisal tudi mnogo posvetnih, večjih in manjših skladb, ki so povsod priljubljene. Odlikuje jih prišrna, otroška naivnost, plemenita melodičnost in zmerno moderna harmonika. Taki so tudi njegovi 4 ženski dvospevi: melodijozni, ljubki, pristrčni in bodo našli hvaležne poslušalce. — Emil Adamič, ki praznuje letos 25. letnico svojega umetniškega delovanja je naš najpopularnejši in tudi najplodovitejši skladatelj. Pričujoči moški zbori so priprosti, za izvajanje razmeroma lahki, tako da bodo dobrodošli vsem zborom. Zanimive pesmi na zanimiva narodna besedila. — Premrlve ženske dvospeve in tri moške zборе (Morda devojka, Kdo dobi dekle in Lucipetrbani) izvaja prvič pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« na slavnostnem koncertu dne 5. oktobra t. l. v Unionu.

Upravni svet „Celjske posojilnice d. d. v Celju“ javlja žalostno vest, da je ustanovitelj zavoda in njega zaslužni predsednik, gospod

DR. JOSIP SERNEC

odvetnik

v 82 letu starosti po kratki bolezni preminul.

Pokojnika, ki si je za razvoj našega zavoda stekel nevenljivih zaslug, ohranimo v vedno hvaležnem spominu.

Celje, dne 18. septembra 1925.

Upravni svet Celjske posojilnice d. d. v Celju.

(86)

Izjavljam in odgovorim vrednik: **MEHANIČAR ALEKSANDER**. — Za tiskarno »Merkur« v Ljubljani: Andrej Sever.